

Sigara Kullanma Durumuna Göre Ergenlerin Algılanan Sosyal Destek ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Tanımlayıcı Araştırma

Investigation of the Relationship Between Perceived Social Support and Attachment Styles of Adolescents According to Smoking Status: Descriptive Research

¹ Ayten TUNÇ OMAR^a, ² İlknur KAHRİMAN^b, ³ Osman YILDIZLAR^c

^aBingöl Devlet Hastanesi, Eğitim Birimi, Bingöl, Türkiye

^bKaradeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Trabzon, Türkiye

^cAvrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, Trabzon, Türkiye

Bu çalışma, Ayten Tunç Omar'ın "Sigara Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin, Algılanan Sosyal Destek ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir (Trabzon: Avrasya Üniversitesi; 2019).

ÖZET Amaç: Bu araştırma, 13-18 yaş grubunda sigara kullanma durumuna göre ergenlerin algılanan sosyal destek ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinde desenlenmiş tanımlayıcı bir araştırmadır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmanın örneklemini fen lisesi, endüstri meslek lisesi, Anadolu lisesi ve imam hatip lisesi eğitim kurumlarında öğrenim gören ve 9, 10, 11 ve 12. sınıflara devam eden toplam 500 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın verileri ergenlerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgi formu ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, Pearson korelasyon ve lineer regresyon testleri kullanılmıştır. Ergenlerin sigara içme durumuna göre bağlanma stilleri düzeylerindeki farklılaşmaların incelenmesinde t-testi analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırma sonucunda ergenlerin %46,6'sının sigara kullandığı belirlendi. Sigara kullanan ergenlerin, sigara kullanmayan ergenlere göre daha yüksek düzeyde güvenli ve saplantılı bağlandığı görüldü. Sigara kullanmayan ergenlerin sigara kullanan ergenlere göre ise daha yüksek düzeyde kayıtsız bağlandığı saptandı. ÇBASDÖ'nün arkadaş desteği alt boyutu ile İÖA'nın güvenli bağlanma alt boyutu arasında pozitif yönde, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt boyutu arasında negatif yönde ilişki olduğu saptandı. Arkadaş desteğinin güvenli bağlanma düzeyini ($\beta=0,238$) artırdığı, saplantılı bağlanma düzeyini ($\beta=-0,279$), korkulu bağlanma ($\beta=-0,414$) ve kayıtsız bağlanma düzeyini azalttığı ($\beta=-0,313$) belirlenmiştir. **Sonuç:** Sigara kullanan ergenlerin sigara kullanmayan ergenlere göre daha kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları saptandı. Arkadaş desteği olan ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında ilişki olduğu görüldü.

ABSTRACT Objective: This study was conducted as a descriptive study designed in relational screening model between the perceived social support and attachment styles of adolescents according to smoking status in the 13-18 age group. **Material and Methods:** The sample of the research consisted of a total of 500 students studying in science high school, industrial vocational high school, Anatolian high school and imam hatip high school educational institutions from the 9th, 10th, 11th and 12th grades. The data were collected using a socio-demographical information form, the Relationship Scales Questionnaire, and the Multidimensional Scale of Perceived Social Support. Pearson correlation and linear regression techniques were used to evaluate the data. T-test analysis was used to examine the differences in adolescents' attachment style levels according to their smoking status. **Results:** According to the results, 46.6% of the adolescents were smokers. Smoking adolescents had higher levels of secure and preoccupied attachment than non-smokers. Non-smoking adolescents had higher levels of avoidant attachment than smoking adolescents. There was a positive correlation between the support from friends' sub-dimension of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support and the secure attachment sub-dimension of the Relationship Scales Questionnaire, and a negative correlation between the fearful attachment, preoccupied attachment, and avoidant attachment sub-dimensions. It was determined that friend support increased the level of secure attachment ($\beta=0.238$), decreased the level of preoccupied attachment ($\beta=-0.279$), fearful attachment ($\beta=-0.414$) and dismissive attachment ($\beta=-0.313$). **Conclusion:** The study showed that secure and preoccupied attachment styles were more prevalent in smoking adolescents, avoidant attachment styles were more prevalent in non-smoking adolescents. A relationship was found between the perceived social support levels of adolescents who had support from friends and secure, fearful, preoccupied, and avoidant attachment styles.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek; ergenlik; sigara; bağlanma stili

Keywords: Perceived social support; adolescence; smoking; attachment style

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Tunç Omar A, Kahrıman İ, Yıldızlar O. Sigara kullanma durumuna göre ergenlerin algılanan sosyal destek ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Tanımlayıcı araştırma. Türkiye Klinikleri J Health Sci. 2024;9(1):183-9.

Correspondence: İlknur KAHRİMAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Trabzon, Türkiye

E-mail: ilknurkahrıman@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 23 Oct 2023

Received in revised form: 13 Nov 2023

Accepted: 18 Dec 2023

Available online: 22 Dec 2023

2536-4391 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Sigara, günümüzde en önemli mortalite ve morbidite sebebidir. Sigaranın neden olduğu sağlık riskleri ve bağımlılığının negatif etkileri bilinmesine rağmen dünya genelinde sigara içme sıklığı gün geçtikçe artmaktadır.¹ Dünya Sağlık Örgütü her yıl dünya genelinde 7 milyon insanın sigara kaynaklı hastalıklardan öldüğünü ve gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda, 2030 yılında bu sayının 8 milyon ve üzerinde olacağını belirtmektedir.²

Türkiye’de ergenlik dönemindeki bireylerde sigaraya bağlı ölümlerin gün geçtikçe arttığı ve bu dönemde kazanılan riskli davranışların erişkin dönemde mortalite ve morbiditede artışa yol açtığı belirtilmektedir.³ “Küresel Yetişkin Tütün Araştırmaları” verilerine göre ise Türkiye’de 15 yaş üstü erişkinlerde sigara kullanma oranı %27 (erkeklerde %41,5) olarak hesaplanmıştır.⁴

Ergenlerde kimlik gelişimi, özgür ve özerk birey olma düşünceleri kendi davranışlarının gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu dönemde birçok genç kendini ispatlama yöntemi olarak sigara, alkol ve madde kullanımı, suç işleme gibi çeşitli risklerle karşı karşıyadır.⁵ Ayrıca arkadaş etkisi, merak ve kendini iyi hissetmenin ergenlerde sigara içmeye neden olan faktörler arasında yer aldığı belirtilmektedir.⁶ Arkadaş grubu maddeye başlamada etken olduğu gibi sonraki süreçte de ergen arkadaş çevresini madde kullanan kişilerden seçebilmektedir.⁷ Ergenlik döneminde sosyal destek bireyler için oldukça önemlidir. Sosyal destek sağlanan bireylerde toplumsal ilişkilerde olumlu yönde gelişme olduğu ve bu desteğin sağlanmasında aile ve arkadaşların kilit rol oynadığı bilinmektedir.⁸ Griffiths ve ark. tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerde arkadaş ve aileden algılanan sosyal desteğin diğer destek türlerinden daha önemli olduğu vurgulanmıştır.⁹

Doğumdan itibaren bebeğin anne ile kurduğu ilk etkileşim onun tüm yaşamını etkileyecektir. Bireyin kurduğu bu ilk etkileşim ve yaşam boyu kuracağı etkileşimlerin tanımlanmasında bağlanma tutumları/stilleri kullanılır.¹⁰ Bağlanma stilleri, çocukluk döneminden sonra ergenlik dönemi boyunca farklılıklar gösterebilmektedir.¹¹ Ergenlik döneminde görülen özerklik davranışı ile birey yaşamı boyunca keşfe çıkar ve kaygı, korku, hastalık, zararlı madde eğilimi durumlarında güven duyduğu kişiyi bağlanma figürü

olarak yanında ister.^{12,13} Bu çalışmada, ergenlerin sosyal destek algıları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Tanımlayıcı tipte yapılan bu araştırmanın evrenini Türkiye’nin doğusunda yer alan Bingöl il merkezinde bulunan 3.536 öğrenci oluşturmuştur. Küme örnekleme yöntemi ile belirlenen okulların 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında okuyan ve evreni bilinen örnekleme yöntemiyle hesaplanan ve evrenden %95 güven düzeyi ve %5 örnekleme hatası ile seçilmesi gereken örnekleme sayısı 346 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak evreni daha iyi temsil edeceği düşünülerek örnekleme 500 öğrenci alınmıştır. Belirlenen okulların her birinde ise kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle 9, 10, 11 ve 12. sınıflardan öğrenciler seçilmiştir. Birer şube belirlenmeye çalışılmış ve belirlenen bu şubeler araştırma kapsamına alınarak uygulama yapılmıştır. Bu amaçla, 246 kız ve 254’ü erkek olmak üzere toplam 500 lise öğrencisine ulaşılmıştır. Ergenlerin sosyodemografik özellikleri **Tablo 1**’de verilmiştir.

ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın verileri; “kişisel bilgi formu”, “İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)” ve “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)” ile toplandı.

TABLO 1: Ergenlerin sosyodemografik özellikleri (n=500).

Özellikler	n	%
Yaş grubu		
13-15 yaş	150	30,0
16-18 yaş	350	70,0
Cinsiyet		
Kız	246	49,2
Erkek	254	50,8
Okul türü		
Fen lisesi	203	40,6
Endüstri meslek lisesi	47	9,4
Anadolulisesi	60	12,0
İmam hatip lisesi	55	11,0
Sağlık meslek lisesi	135	27,0
Sınıfı		
1. sınıf	71	14,2
2. sınıf	80	16,0
3. sınıf	186	37,2
4. sınıf	163	32,6

Kişisel bilgi formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form, öğrencilerin tanıtıcı bilgilerine ilişkin 9 soruluk anket formudur. Bu form öğrencilerin cinsiyet, yaş, devam ettiği okul türü, sınıf düzeyi, anne ve babasının eğitim durumu, kaldığı yer ve aile tipi bilgilerini içermektedir.

İÖA: Sümer ve Güngör tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılan ölçeğin her biri kişinin kendini ne derece tanımladığını belirten 7 basamaktan oluşmaktadır. İÖA ergenlerin bağlanma stillerini ölçmektedir. Toplam 17 maddeden ve 4 bağlanma stilinden oluşmaktadır. 14 Güvenli bağlanma 3, 7, 8, 10 ve 17. sorular, korkulu bağlanma 1, 4, 9 ve 14. sorular, kayıtsız bağlanma 2, 5, 12, 13 ve 16. sorular, saplantılı bağlanma ise 5, 6, 11 ve 15. sorularla belirlenmektedir. Ölçekteki 5, 7 ve 17. maddeleri ters maddelerdir. Ölçekte bağlanma stillerindeki puanın yükselmesi güvensiz bağlanmayı (korkulu, kaygılı ve saplantılı) göstermektedir. Ölçek alt ölçek puanları üzerinden değerlendirilmektedir, toplam puan elde edilmemektedir. Ölçeğin birbirini izleyen 3 ayrı çalışma ile geçerlilik güvenilirliği incelenmiş ve kültürler arası karşılaştırma yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığının. 41-70 arasında değiştiği bulunmuştur.¹⁴

ÇBASDÖ: Zimmet ve ark. tarafından geliştirilen ve Eker ve Arkar tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin “aile” (3, 4, 8 ve 11), “arkadaş” (6, 7, 9 ve 12), “uzman kişi” (1, 2, 5 ve 10) olmak üzere 3 boyutu bulunmaktadır. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7 dereceli olup, kesinlikle hayır-kesinlikle evet arasında puanlanan (1-7 arasında puanlanmıştır) Likert tipte bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 12, maksimum puan ise 84’tür. Puanın yüksek olması algılarına sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam güvenilirlik

puanı 0,89, aile alt boyutu 0,85, arkadaş boyutu 0,88, özel bir insan boyutu 0,92 şeklindedir.¹⁵

ARAŞTIRMANIN YASAL İZİNİ VE ETİK KURUL ONAYI

Araştırmanın yapılabilmesi için 22 Ağustos 2016 tarihinde kurum izni, 28 Şubat 2018 tarihinde 2018/01 protokol numarası ile Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik kurul izni alınmıştır. Araştırma, Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçekler için ölçeği geliştiren kişilerden ölçek izni alınmıştır. Katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınarak gerçekleştirildi.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmadan elde edilen veriler, IBM SPSS Statistics for Windows, Version 22.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) istatistiksel paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada tanımlayıcı özellikler yüzde dağılımları, ortalamalardan, boyutlar arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon ve lineer regresyon analizleri aracılığıyla incelenmiştir. Ergenlerin sigara içme durumuna göre bağlanma stilleri düzeylerindeki farklılaşmaların incelenmesinde t-testi analizinden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Ergenlerin sigara kullanma durumu ile kayıtsız bağlanma puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($t_{(498)}=-2,624$; $p=0,010<0,05$). Sigara kullanan ergenlerin kayıtsız bağlanma puanları ($\bar{X}=3,620$), sigara kullanmayan ergenlerin kayıtsız bağlanma puanlarından ($\bar{X}=3,369$) yüksek bulunmuştur. Ergenlerin korkulu bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma puan ortalamaları ile sigara kullanma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 2).

TABLO 2: Bağlanma stilleri puanlarının sigara içme durumuna göre farklılaşma durumu.

Gruplar	Hayır (n=267)		Evet (n=233)		t*	sd	p değeri
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS			
Güvenli bağlanma	4,072	0,926	3,949	0,953	1,457	498	0,146
Korkulu bağlanma	3,674	1,315	3,829	1,318	-1,315	498	0,189
Saplantılı bağlanma	4,434	1,156	4,252	1,191	1,726	498	0,085
Kayıtsız bağlanma	3,369	0,986	3,620	1,148	-2,624	498	0,010

*Bağımsız gruplar t-testi; SS: Standart sapma; sd: Serbestlik derecesi.

Bağlanma stilleri üzerine algılanan sosyal destek ve sigara kullanma durumunun etkisini belirlemek üzere ikili karşılaştırmalarda ilişkili çıkan değişkenler ile birlikte regresyon analizi yapılmıştır. Sigara kullanma durumu kukla (dummy) değişken olarak alınmıştır. Arkadaş desteği ile güvenli bağlanma arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=29,928$; $p=0,000<0,05$). Güvenli bağlanma düzeyindeki toplam değişim %5,5 oranında arkadaş desteği tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,055$). Arkadaş desteğinin güvenli bağlanma düzeyini artırdığı belirlenmiştir ($\beta=0,238$) (Tablo 3).

Algılanan arkadaş desteği ile korkulu bağlanma arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=102,745$; $p=0,000<0,05$). Korkulu bağlanma düzeyindeki toplam değişim %16,9 oranında arkadaş desteği tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,169$). Arkadaş desteği korkulu bağlanma düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,414$) (Tablo 3).

Algılanan arkadaş desteği ile saplantılı bağlanma arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=42,138$; $p=0,000<0,05$). Saplantılı bağlanma düzeyindeki toplam değişim %7,6 oranında arkadaş desteği tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,076$). Arkadaş desteği saplantılı bağlanma düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,279$) (Tablo 3).

Algılanan arkadaş desteği ile kayıtsız bağlanma arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur

($F=53,999$; $p=0,000<0,05$). Kayıtsız bağlanma düzeyindeki toplam değişim %9,6 oranında arkadaş desteği tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,096$). Arkadaş desteği kayıtsız bağlanma düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,313$) (Tablo 3).

Algılanan arkadaş desteği, sigara kullanma durumu ile kayıtsız bağlanma arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=29,855$; $p=0,000<0,05$). Kayıtsız bağlanma düzeyindeki toplam değişim %10,4 oranında arkadaş desteği, sigara kullanma durumu tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,104$). Arkadaş desteği kayıtsız bağlanma düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,307$). Sigara kullanma durumu kayıtsız bağlanma düzeyini artırmaktadır ($\beta=0,097$) (Tablo 3).

Güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma, algılanan sosyal destek toplam, aile desteği, arkadaş desteği, uzman desteği, puanları arasında korelasyon analizleri incelendiğinde; arkadaş desteği ile güvenli bağlanma arasında $r=0,238$ pozitif çok zayıf ($p=0,000<0,05$), arkadaş desteği ile korkulu bağlanma arasında $r=-0,414$ negatif zayıf ($p=0,000<0,05$), arkadaş desteği ile saplantılı bağlanma arasında $r=-0,279$ negatif zayıf ($p=0,000<0,05$), arkadaş desteği ile kayıtsız bağlanma arasında $r=-0,313$ negatif zayıf ($p=0,000<0,05$) düzeyde korelasyon bulunmuştur. Diğer değişkenler arasındaki korelasyon ilişkileri istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). Bu bulgulara göre arkadaş desteğinin bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

TABLO 3: Algılanan sosyal destek ve sigara içme durumunun bağlanma stilleri üzerine etkisi.

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	β	t değeri	p değeri	F	Model (p)	R^2																																																
Güvenli bağlanma	Sabit	3,244	22,118	0,000	29,928	0,000	0,055																																																
	Arkadaş desteği	0,238	5,471	0,000				Korkulu bağlanma	Sabit	5,624	29,163	0,000	102,745	0,000	0,169	Arkadaş desteği	-0,414	-10,136	0,000	Saplantılı bağlanma	Sabit	5,480	30,218	0,000	42,138	0,000	0,076	Arkadaş desteği	-0,279	-6,491	0,000	Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,640	28,373	0,000	53,999	0,000	0,096	Arkadaş desteği	-0,313	-7,348	0,000	Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,520	26,423	0,000	29,855	0,000	0,104	Arkadaş desteği	-0,307	-7,219	0,000
Korkulu bağlanma	Sabit	5,624	29,163	0,000	102,745	0,000	0,169																																																
	Arkadaş desteği	-0,414	-10,136	0,000				Saplantılı bağlanma	Sabit	5,480	30,218	0,000	42,138	0,000	0,076	Arkadaş desteği	-0,279	-6,491	0,000	Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,640	28,373	0,000	53,999	0,000	0,096	Arkadaş desteği	-0,313	-7,348	0,000	Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,520	26,423	0,000	29,855	0,000	0,104	Arkadaş desteği	-0,307	-7,219	0,000		Sigara içme durumu	0,097	2,291	0,022							
Saplantılı bağlanma	Sabit	5,480	30,218	0,000	42,138	0,000	0,076																																																
	Arkadaş desteği	-0,279	-6,491	0,000				Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,640	28,373	0,000	53,999	0,000	0,096	Arkadaş desteği	-0,313	-7,348	0,000	Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,520	26,423	0,000	29,855	0,000	0,104	Arkadaş desteği	-0,307	-7,219	0,000		Sigara içme durumu	0,097	2,291	0,022																			
Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,640	28,373	0,000	53,999	0,000	0,096																																																
	Arkadaş desteği	-0,313	-7,348	0,000				Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,520	26,423	0,000	29,855	0,000	0,104	Arkadaş desteği	-0,307	-7,219	0,000		Sigara içme durumu	0,097	2,291	0,022																															
Kayıtsız bağlanma	Sabit	4,520	26,423	0,000	29,855	0,000	0,104																																																
	Arkadaş desteği	-0,307	-7,219	0,000																																																			
	Sigara içme durumu	0,097	2,291	0,022																																																			

Lineer regresyon analizi.

TABLO 4: Bağlanma stilleri ve algılanan sosyal destek puanları arasında korelasyon analizi.

		Güvenli bağlanma	Korkulu bağlanma	Saplantılı bağlanma	Kayıtsız bağlanma
Algılanan sosyal destek toplam	r değeri	-0,034	0,047	-0,023	-0,003
	p değeri	0,446	0,292	0,604	0,952
Aile desteği	r değeri	0,008	-0,046	0,061	-0,035
	p değeri	0,855	0,307	0,170	0,435
Arkadaş desteği	r değeri	0,238*	-0,414*	-0,279*	-0,313*
	p değeri	0,000	0,000	0,000	0,000
Uzman desteği	r değeri	-0,067	0,066	-0,064	0,065
	p değeri	0,132	0,140	0,155	0,147

*p<0,01; Pearson korelasyon analizi.

TARTIŞMA

Sigaranın algılanan olumsuz özelliklerinin yanı sıra algılanan olumlu özelliklerinin de sigara içme davranışını devam ettirmede etkili olduğu görülmüştür.¹⁶ Ergenler en çok merak ve arkadaş etkisi ile sigara kullanmaya başlamaktadır. Bunu yalnızlık yaşamaları, arkadaşta özenti, aile ve okul sorunları ve büyüdüğünü ispatlama izlemektedir.¹⁷ Bu bağlamda, Türkiye’de 2017 yılında yapılan Küresel Gençlik Tütün Araştırmasında, 13-15 yaş arası gençlerin %7,7’sinin hâlen sigara içtiği, sigara içen öğrencilerin ise %9,9’unu erkek, %5,3’ünü kız öğrencilerin oluşturduğu saptanmıştır. Aynı raporda araştırmanın yapıldığı ilde öğrencilerin %7,2’sinin sigara içtiği ve sigara içenlerin %10,8’inin erkek, %3,2’sinin ise kız öğrenciler olduğu belirlenmiştir.⁴ Bu çalışmada, erkek öğrencilerin daha çok sigara kullandıkları görülmüştür. Sonuçlarımıza benzer şekilde cinsiyetin etkisinin önemli bir faktör olduğunu ve kızlara göre erkek öğrencilerin daha fazla sigara kullandıklarını gösteren çalışmalara rastlanmış olup, Türkiye’de ergenler üzerinde yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir.^{18,19}

Araştırmamızda sigara içme durumunun kayıtsız bağlanma ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sigara kullanan ergenlerin kayıtsız bağlanma puanlarının sigara kullanmayan ergenlere göre daha yüksek olduğu, sigara kullanma durumu ile kayıtsız bağlanma ölçek puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Sonuçlarımıza benzer şekilde yapılan bir çalışmada da maddeyi kötüye kullanan ergenlerin madde kullanmayan ergenlere göre kayıtsız bağ-

lanma puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.²⁰ Cömert ve Ögel çalışmalarında madde kullanan bireylerde kayıtsız bağlanma puanları arasında pozitif yönde korelasyon olduğunu ve herhangi bir madde kullanmamanın bireylerin kayıtsız bağlanma stillerine etkisinin yüksek olduğu saptanmıştır.²¹ Ahrens ve ark. yaptığı çalışmalarında da sonuçlarımızla benzer şekilde kayıtsız bağlanma ile sigara içme davranışının ilişkili olduğu saptanmıştır.²²

Araştırmamızda arkadaş desteği, sigara içme durumu, kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu, arkadaş desteğinin kayıtsız bağlanma düzeyini azalttığı ve sigara içme durumunun ise kayıtsız bağlanma düzeyini artırdığı görülmüştür. Yapılan bir çalışmada, kayıtsız bağlanan kişilerde bağımlılık, başkalarından kaçma ve duyguların bastırıldığı belirtilmektedir.²³ Aydoğdu ve Olcay Çam yaptıkları çalışmada, arkadaş desteği ile korkulu ve saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.²⁰ Güvenli bağlanamayan ergenler ise stres karşısında dirençsizlik, yardım almayı istememe ve bununla birlikte riskli davranışlar sergilerler.²⁴

Araştırmamızda arkadaş desteği ile güvenli bağlanma arasında pozitif, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma arasında ise negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Aydoğdu ve Olcay Çam yaptıkları çalışmada, sonuçlarımızla paralel şekilde arkadaş desteği ile korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, sonuçlarımızın aksine güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.²⁰ Araştırma sonuçlarımıza göre arkadaş desteğinin bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ

Araştırmada sigara kullanan ergenlerin kayıtsız bağlanma ortanca puan değerlerinin sigara kullanmayan ergenlere göre daha yüksek olduğu ve kayıtsız bağlanma ortanca puan değerleri ile sigara kullanma durumları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Arkadaş desteği olan ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Arkadaş desteği kayıtsız bağlanma, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma düzeyini azaltırken güvenli bağlanma düzeyini artırmıştır.

Ergenler sigara bağımlılığı konusunda en önemli risk grupları arasında yer almaktadır. Bu nedenle sigarayı bırakmak hususunda elde edilen başarılar kadar sigaraya hiç başlanılmamış olmasını sağlamak da üzerinde durulması gereken önemli bir konu hâline gelmektedir. Sigara kullanımının erken yaşlarda önlenmesi, daha sonraki dönemlerde sigara kullanımının azalmasında oldukça etkilidir. Toplumun genelinde, çocukların ve ergenlerin yanında sigara içilmemesi gerektiği konusunda bir tutumun oluştu-

rulması ve sigaranın sağlık üzerindeki zararları ile ilgili toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Ayten Tunç Omar, İlknur Kahrıman; **Tasarım:** Ayten Tunç Omar, İlknur Kahrıman; **Denetleme/Danışmanlık:** Ayten Tunç Omar, İlknur Kahrıman, Osman Yıldızlar; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Ayten Tunç Omar; **Analiz ve/veya Yorum:** Ayten Tunç Omar, İlknur Kahrıman; **Kaynak Taraması:** Ayten Tunç Omar; **Makalenin Yazımı:** Ayten Tunç Omar; **Eleştirel İnceleme:** Ayten Tunç Omar, İlknur Kahrıman; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Ayten Tunç Omar, İlknur Kahrıman.

KAYNAKLAR

- Altıntaş H, Boztaş G, Polat C, Salor Ö, Yaman İ, Uğurlu E. Bir kamu kuruluşu bilgi işlem merkezi çalışanlarının sigara içme ile ilgili tutum ve davranışları [Smoking attitude and behaviour of a public organisation data processing center workers]. *Bağımlılık Dergisi*. 2006;7(1):3-10. [\[Link\]](#)
- WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2021. Retrieved September 07, 2022. [\[Link\]](#)
- Kara B, Hatun Ş, Aydoğan M, Babaoğlu K, Gökalp AS. Kocaeli ilindeki lise öğrencilerinde sağlık açısından riskli davranışların değerlendirilmesi [Evaluation of health risky behaviors in high school students in Kocaeli province]. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2003;46:30-7. [\[Link\]](#)
- Sağlık Bakanlığı.(20 EYLÜL 2017). Küresel Gençlik Tütün Araştırma Raporu 2017, [\[Link\]](#)
- Özdemir Y, Çok F. Ergenlikte özerklik gelişimi [Autonomy development in adolescence]. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2011;4(36):152-64. [\[Link\]](#)
- Doğan DG, Ulukol B. Ergenlerin sigara içmesini etkileyen faktörler ve sigara karşıtı iki eğitim modelinin etkinliği [Factors contributing to smoking and efficiency of two different education models among adolescents]. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*. 2010;17(3):179-85. [\[Link\]](#)
- Yaman ÖM. Türkiye'de Gençlik ve Bağımlılık: Bibliyometrik ve Tematik Bir Araştırma (1910-2022). 1. Baskı. Ankara: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları; 2021.
- Vietze D. Social support. *Encyclopedia of Adolescence*. 2011;2:341-51. [\[Crossref\]](#)
- Griffiths KM, Crisp DA, Barney L, Reid R. Seeking help for depression from family and friends: a qualitative analysis of perceived advantages and disadvantages. *BMC Psychiatry*. 2011;11:196. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
- Orta İM, Sümer N. Anne duyarlılığı ve erken dönem bağlanma-temelli ebeveynlik destek ve müdahale programları [Maternal sensitivity and early attachment-based parenting support and intervention programs]. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2016;19(38):54-76. [\[Link\]](#)
- Uygun MÇ, Öztop DB, Eşel E. Ergenlik ve erişkinlikte Bağlanma davranışının değerlendirilmesi [Evaluating the attachment behaviour in during puberty and adulthood]. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2013;26:177-89. [\[Link\]](#)
- Sümer N, Sayıl M, Berument SK. Anne Duyarlılığı ve Çocuklarda Bağlanma. 1. Baskı. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları; 2016.
- Koçak R, Karasu H. Ergenlerde özerkliğin yordayıcısı olarak bağlanma stilleri ve proaktif kişilik yapılarının incelenmesi [Examination of attachment styles and proactive personality structures as predictors of autonomy in adolescents]. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*. 2016;6(1):195-236. [\[Crossref\]](#)
- Sümer N, Güngör D. Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma [Psychometric evaluation of adult attachment styles scales on a Turkish sample and an intercultural comparison]. *Türk Psikoloji Dergisi*. 1999;14(43):71-106. [\[Link\]](#)

15. Eker D, Arkar H. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği' in faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği [Factorial structure, validity, and reliability of the multi-dimensional scale of perceived social support]. Türk Psikoloji Dergisi. 1995;10(34):45-55. [\[Link\]](#)
16. Bardak F, Demir İ, Dinar C, Doğan D, Alparslan M, Yalçınkaya Alkar Ö. Farklı değişim aşamalarına göre, sigara içme davranışı ve psikolojik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi [Investigation of relationship between smoking behavior and psychological variables according to different stages of change]. Bağımlılık Dergisi. 2016;17(4):152-63. [\[Link\]](#)
17. Erdamar G, Kurupınar A. Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği [The Habit of drug and prevalence among the secondary school student. sample of Bartın city]. Sosyal Bilimler Dergisi. 2014;16(1):65-84. [\[Crossref\]](#)
18. Güler N, Güler G, Ulusoy H, Bekar M. Lise öğrencileri arasında sigara, alkol kullanımı ve intihar düşüncesi sıklığı [Prevalence of smoking, alcohol use, and suicidal ideation of high-school students]. Cumhuriyet Tıp Dergisi. 2009;31(4):340-5. [\[Link\]](#)
19. Mete B, Söyler V, Pehlivan E. Adölesanlarda sigara içme ve madde kullanma prevalansı [Prevalence of smoking and substance use in adolescents]. Bağımlılık Dergisi. 2020;21(1):64-71. [\[Link\]](#)
20. Aydoğdu H, Olcay Çam M. Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırılması [Comparison of attachment styles, parent attitudes and social supports of normal adolescents and those diagnosed with substance use disorder]. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi. 2013;4(3):137-44. [\[Link\]](#)
21. Cömert İT, Ögel T. Attachment styles of adolescent substance users. Addicta: The Turkish Journal on Addictions. 2014;1(1):26-40. [\[Link\]](#)
22. Ahrens KR, Ciechanowski P, Katon W. Associations between adult attachment style and health risk behaviors in an adult female primary care population. J Psychosom Res. 2012;72(5):364-70. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
23. Sümer N, Oruçlular Y, Çapar T. Bağlanma ve bağımlılık: kuramsal çerçeve ve derleme çalışması [Attachment and addiction: theoretical framework and literature review]. Bağımlılık Dergisi. 2015;16(4):192-209. [\[Link\]](#)
24. Çam O, Keskin G. Bağlanma sürecinin ergen açısından değerlendirilmesi [The evaluation of attachment process point of adolescence]. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2007;23(2):159-72. [\[Link\]](#)